

Niemen na vsi

„Vítám vás v tomto kulturním centru.“ [Smích, potlesk.] „Každé místo na Zemi je centrální. Neboť Země je kulatá a všechna její místa jsou stejně důležitá.“ [Potlesk.] „Jak vidíte, hraju teď po vesničkách. A to je dobře, protože sám pocházím ze vsi.“

Tak pravní Czesław Niemen, když po zahajovací písni o křehlosti člověka, „střsněného v podivném těle“, uváděl na malém pódiu malého amfiteátru v Újezdě u Brna dne 15. června svůj koncert. Snad bylo užitečné, že legendární polský rockový skladatel, textař, zpěvák a instrumentalista, vystoupil tentokrát v neveliké obědně, kam za ním přicestovali jen ti nejskaldnější příznivci. Vystoupení tím získalo bezprostřední atmosféru intimního souznění a porozumění.

Jaký je Czesław Niemen v roce 1984? Černé vlasy a nousy, jednoduchý černý úbor, stíhlá postava, nikdo by mu nehádal pětáctilet. Za léta hudebního experimentování dospěl k prostotě, která je synonymem zralosti. Hraje sám. Během koncertu křídlně obsluhuje světlé kufiel bedny svých „dábelských instrumentů“, na nichž míchá rytmický podklad, případně chorální doprovod. S důvěkou si povídá nádherně srozumitelnou polštinou prokládanou českými slovy. Jeho vystupování je skromné. „To není nová vlna,“ říká s úsměvem posluchačům, kteří se mu здаjí „bardzo młodzi“.

Niemen nebyl nikdy showmanem ani interpretem lehkých popěvků. Byl a zůstal muzikantem-myslitelcem. Studené tóny syntezátorů se pod jeho prsty rozehřívají do jemné slovanské melodičky, libezné jak vzpomínky z dětství. Nařikavým hlasem zpívá o lidské duši, o jejím stesku, utrpení a touze. Znovu si uvědomujeme, nakolik blízko má tento umělec — jenž si svůj pseudonym vybral podle jedné z řek, jimiž se tradičně vymezuje slovanská pravlast — k tomu, co v literatuře představuje Dostojevskij a v kinematografii Tarkovskij.

Obrovskou důležitost má pro Niemena slovo. Texty si píše sám, anebo volí verše polských básníků (Norwid, Asnyk). V Újezdě u Brna předvedl několik ukázek v dluhohrající desky, kterou se chystá nahrát letos a která má mít název Země zaslíbená. Bude o tom, co člověk Zemi odebral svou neškromností, nakolik ji zničil svým bezohledným, technokratickým postupem. „Stýská se mi po záco-nech přirody,“ zpívá Niemen v jeaué ze svých nových písní, piekvapivě jednoduchých, se silnou melodickou klenbou. Ale zpívá také proti válce, která by znamenala, že jen „v sebevraždě budeme dokonali...“

Skladba skončila. Samozřejmě potlesk, seč skromné síly diváků sláčily. Czesław Niemen se vracel ke svým přístrojům a moduluje známé tóny slavného songu o tom, že „dłużny jset ten świat“, protože je v něm stále „mnogo zła“, „člověk pohrdá člověkem“ a „zlym slovem zabije jak nožem“. Avšak „lidé dobré vůle je víc“ a je „jż čas, nejujši čas zničit v sobě nedůst“. A pak Niemen potěší své příznivce písní Jednego serca. Znovu potlesk. Zpěvák se omlouvá, nečekal takový ohlas svých starších věcí, nejprve musí na syntezátorech „coś usít“. Ozve se výkřik: „Czesławo, wech kapelu a hrej sám!“ Czesław představuje svou komputerovou „kapelu“ a koncert pokračuje...

... a divák si uvědomí, že toto vesnické vystoupení polského hudebníka bylo vrcholným projevem umělecké elity, moudrým poselstvím lásky, míru, lidskosti a snášenlivosti, také skromnosti, úcty k předkům a k přírodě. Neboť právě s Czesławem Niemenem si člověk může povzděchnout:

„Jednego serca,

tak mało, tak mało,
jednego serca

trzeba mi

na Ziemi...“

JAROMÍR BLAŽEJOVSKÝ